

Козубовська І.В.
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи,
Ужгородський національний університет, Україна,

Булеза Б.Я.
лікар-алерголог Закарпатської обласної
клінічної лікарні, Україна

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ДО МЕДИКО-СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ ГРУПИ РИЗИКУ

Постановка проблеми. Погіршення соціально-економічного становища, воєнні дії на сході України зумовили зростання кількості дітей, які відносяться до групи ризику. Діти групи ризику – це специфічна категорія дітей, яка через певні обставини у своєму житті більше ніж інші категорії схильна до негативних зовнішніх суспільних впливів, які стають причиною їх дезадаптації, викликають значні труднощі у навчанні і поведінці, негативно впливають на стан здоров'я. Діти групи ризику вимагають особливої уваги з боку педагогів, вихователів, психологів, соціальних працівників, соціальних педагогів, медиків, юристів та інших фахівців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема дітей групи ризику досить активно досліджується вітчизняними вченими (С. Архипова, С. Вайда, І.Зверева, А. Капська, І.Ковчина, Н.Максимова, В. Оржеховська, Т.Федорченко та інші). Серед зарубіжних учених варто відзначити праці таких відомих науковців : С. Гімелштайн (Sam Himelstein), М. Девіс (Martin Davies), Дж. Деві (Jill Davey), Дж. Бігмор (Jenny Bigmore), М. Конноллі (Marie Connolly), К. Морріс (Kate Morris), М. Лінч (Margaret A.Lynch) та інші.

Виклад основного матеріалу. Зазвичай ризик у науковій літературі розглядається в двох аспектах. Перший аспект – це ризик для суспільства, який створюють діти даної категорії, оскільки в майбутньому значна частина з них стає на шлях скоєння правопорушень і злочинів. Другий – і саме під цим кутом зору проблема постає останнім часом найбільш гостро – ризик, якого самі діти постійно зазнають в суспільстві: ризик втратити життя, здоров'я, нормальні умови для повноцінного розвитку тощо. Це – ризик подальшої соціальної деформації особистості.

Значні здобутки в дослідженні проблеми дітей групи ризику і підготовки фахівців до роботи з цією категорією має Велика Британія. Зокрема, це стосується роботи соціальних працівників з дітьми групи ризику.

Аналіз наукових досліджень феномену «діти групи ризику» британських учених дав змогу з'ясувати, що до групи ризику відносять дітей: які перебувають в умовах депривації; з проблемами у розвитку без різко вираженої клініко-патологічної характеристики; вираженими відхиленнями в характері, з емоційними порушеннями; психічними і психосоматичними захворюваннями; гіпердинамічним синдромом; проявами соціальної й

психолого-педагогічної дезадаптації; які залишилися без опіки батьків через різні обставини; педагогічно занедбаних, з неблагополучних сімей. Особливу увагу британські вчені акцентують на дітях, стосовно яких систематично здійснюється насильство (фізичне, моральне), зокрема в родині, і відзначають, що, на жаль, кількість таких дітей збільшується [1-3].

В результаті вивчення британського досвіду встановлено, що наступні заклади та установи працюють спільно у розгляді справ дітей групи ризику: департамент соціальної роботи, поліція, служба охорони здоров'я, департамент освіти та волонтерські організації. Багаторічний досвід підтвердив, що ці агентства повинні співпрацювати, щоб ефективно вирішити проблеми жорстокого ставлення до дитини, захистити її, причому різні професіонали можуть працювати разом більш ефективно, якщо вони проходять підготовку не тільки за своєю програмою, але й мультидисциплінарну підготовку. Найчастіше такі діти потребують комплексної медико-соціальної допомоги.

Отже, майбутні соціальні працівники повинні бути готові до забезпечення медико-соціальної роботи з дітьми групи ризику. З цією метою програма підготовки бакалаврів соціальної роботи містить значну кількість основних і вибіркових курсів медико-соціального спрямування («Розуміння системи охорони здоров'я та соціальної опіки», «Ментальне здоров'я та страждання: перспективи та практика», «Здоров'я та благополуччя», «Громадська опіка», «Смерть та помираючі», «Розвиток дитини», «Людська біологія та здоров'я», «Робота з молоддю та дітьми», «Робота над здоров'ям», «Робота з дітьми та сім'ями», «Сприяння охороні здоров'я: перспективи та практика», «Громадська опіка та опіка за місцем проживання», «Критична практика сфери охорони здоров'я та соціальної опіки», «Соціальна робота з дітьми з особливими потребами», «Правові основи соціальної роботи з неповнолітніми правопорушниками», «Планування та процес опіки» та ін.).

Дисципліна «Соціальна робота з дітьми та сім'ями» і практика у відповідних соціальних закладах вважаються основними компонентами у підготовці соціальних працівників до роботи з дітьми групи ризику в освітніх закладах Великої Британії. Дана дисципліна пропонується для вивчення бакалаврам, як правило, на 2-3-му курсі денної форми навчання в Англії, Уельсі та Північній Ірландії, на 3-4-му курсі в Шотландії та на 1-му році магістратури університетів Великої Британії.

Магістратура передбачає чітке визначення вступником напрямку та спеціалізації в підготовці і обов'язково пропонує серед дисциплін ті, які розглядають вирішення медико-соціальних проблем дітей та молоді.

Студенти також проходять практику у медико-соціальних закладах, зокрема в центрах опіки дітей з неблагополучних сімей..

На практиці студент повинен: організовувати діяльність для групи дітей або проводити вільний час з ними; проводити спостереження за дітьми, виявляючи симптоми неблагополуччя в їх моральному, психічному і фізичному стані; долучатися регулярно і планово до роботи з конкретною дитиною, що передбачає контакти з сім'єю дитини, ведення відповідних записів, оцінку здійсненої роботи; проводити певні дні вдома в сім'ї дитини, яка відвідує в

групі центр опіки; оцінювати, наскільки правильно підібрано послуги для дитини в центрі опіки; підтримувати зустрічі з сім'єю (наприклад, допомагати дитині подолати побоювання та суперечності при поверненні додому з-під опіки); фіксувати подолання критичних інцидентів під час роботи з індивідами, сім'єю, групою та використовувати супервізію для детального обговорення кожного етапу їх подолання; вести щоденник з регулярними записами своїх споглядань, думок та почуттів щодо проходження практики, які пізніше обговорюються з вчителем практики; періодично вести ґрунтовніші записи про робочий день, аналізуючи власну участь в роботі закладу, здійснювати моніторинг темпу роботи протягом дня тощо; виконувати певну адміністративну роботу (наприклад, приймати участь в організації купівлі їжі, медикаментів); відвідувати інші заклади з метою порівняння різних підходів щодо вирішення завдань, використання різних методів роботи; проводити дослідження.

Ефективність практичного навчання забезпечується чіткою координацією діяльності університетів і соціальних закладів; інтеграцією теорії і практики; різноманітністю моделей практичної підготовки, творчим застосуванням супервізії. Все це сприяє ефективній підготовці майбутніх соціальних працівників до медико-соціальної роботи з дітьми групи ризику.

Список використаних джерел

1. Stainton R. Child Abuse and Neglect / R/Stainton. – London: Batsfoed, 1992. – 181p.
2. Madge N. Families at Risk / N.Madge. – London: Heinemann, 1993. – 130p.
3. At Risk Youth / [McWhirter J.J., McWhirter B.T., McWhirter E.H., McWhirter R.J.]; Edited by J.D. Hague – [5th edition]. – Belmont: Brooks/Cole, 2013. – 448 p.